

1943 En fange fra Vuddudalen

Tyske båter hadde tidlig i 1941 vært på inspeksjonsturer i fjordene rundt Åsen, målt dybde og avfotografert omtrent hver knaus og holme. Deretter kom et firma "Grün und bilfinger" til Fættensfjorden. Med dette firmaet besegles skjebnen til flere personer i Vuddudalen og omegn. For i firmaet fantes en såkalt "timeskriver" (arbeidsformann), som de nærmeste årene skulle vekke frykt og gru i dalen. Hans navn var Hermann Dragass. Han kom fra Tyskland i 1914 via et småbruk nede i Gudbrandsdalen, hvor han der kalte seg Dragås.

Denne Dragass skulle komme til å slå seg ned i Vuddudalen fra tid til annen, og da Jon Vordal nektet ham bopel, var nok grunnlaget lagt for et anstrengt forhold som senere skulle innhente familien Vordal på sitt vis. Høsten 1943 slår denne Dragass til første gangen. Han var da blitt en viktig brikke innenfor Trondheims avdeling av Sipo (Sicherheitspolizei), som var et politisk politi som skulle beskytte Hitler-staten, ikke folket – og som med "rett til å drepe" holdt nordmennene i et jerngrep i fem lange okkupasjonsår. De var ikke flere enn ca. 800 "ansatte" på landsbasis, men de hadde hjelp av tysk ordenspoliti, SS-styrker, pluss utallige nordmenn innenfor det nazifiserte Statspolitiet - samt betalte eller ufrivillige angivere og informanter. Sistnevnte gjorde Sipo så uberegnelig og farlig.

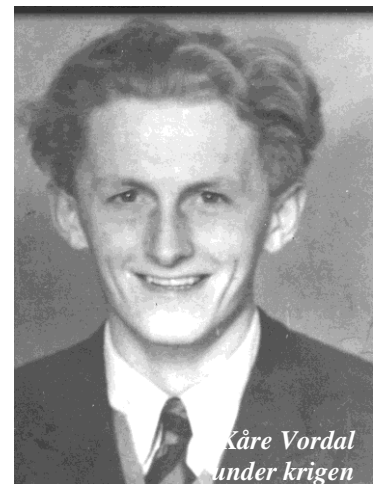
Familien på Vordal Mellem hadde ingen radio, men derimot et krystallapparat, som sønnen i huset, Kåre (f. 23.okt 1922) hadde "gjemt" i fjærene i en divan. Denne ble funnet og Kåre Vordal ble anklaget og stilt for Dragass sin personlige rettergang. Etter forhøret måtte Kåre undertegne et dokument. Papiret ble forelagt, og Hermann Dragass markerte med pekefingeren aller nederst på arket hvor Kåre skulle sette sitt navnetrekk. Men Kåre Vordal var en intelligent ung mann som ikke lot seg lure. Han skrev derfor navnet sitt tett oppunder teksten. Dragass reagerte med et stramt ansiktstrekk. Kåre fikk husarrest, men etter noen dager dukket Statspolitiet opp, tok opp forklaring - og på sin måte "henla saken". Forholdet mellom familien Vordal og Dragass var dermed ytterligere forverret. Hermann Dragass ble en farlig mann for dalføret.

Noen uker senere den høsten skulle tyskerne gjennomføre en øvelse i Vuddudalen, og de la beslag på husrom, inklusivt staller til hestene. På Vordal måtte de fjerne all redskap og eiendeler fra stallen. En av de tyske hestene døde under oppholdet, og da tyskerne forlot Vordal Mellem ble seletøyet til hesten liggende igjen på gården. Gårdsfolket flyttet tilbake sine eiendeler, og det tyske utstyret ble liggende utenfor stallveggen. To dager senere kom tyskerne for å hente seletøyet til den avdøde hesten, men da var dette borte – og familien ble beskyldt for å ha stjålet det. Hermann Dragass var allerede på vei. Nå skulle han få hevn.

Den 25.oktober blir Kåre og hans far, Jon, arresterte og tatt med til Misjonshotellet i Trondheim for registrering. Kåre hadde blitt fange nr.1511. Allerede samme dag blir han overført til Vollan, hvor han ble sittende flere uker uten en gang å bli forhørt, - en effektiv psykologisk metode for å myke opp / knekke en person. Så begynte forhørene ledet av gestapisten Weiss med Dragass som tolk. Den 27.november blir Kåre Vordal overført til arbeidsleir på Værnes, hvor han ble i noen måneder med unntak av et opphold på sykehus i Trondheim grunnet gulsott. Se side.... Jon Vordal (f. 20.jan 1890) ble som nevnt også arrestert den 25.oktober (fange nr. 1344), - men løslatt den 26.nov. Hjemme ble det tvillingene Ole og Marie (14) som måtte overta drifta. Mor Anna hadde dessverre gått bort allerede i 1933. Kåre mistet sin mor som 11-åring. Slikt setter sine merker for en som står på dørstokken til tenårene.

På Vollan var det enkelte dører inn til cellene som hadde en malt rød ring. Her satt de politiske fangene, - de som ble utsatt for en systematisk tortur. For øvrig rommet Vollan 165 fanger fordelt på to avdelinger, en for Wehrmachtfanger og en for Sipo. Kåre Vordal forteller at han en kort tid delte en slik celle med en möring, navnet husker han ikke. *"En lærte seg raskt å ikke huske navn – det kunne bety ens- og andres livsforsikring"*, sier Kåre det til meg en regnfull julkveld jeg på eget initiativ har tatt meg en tur for å snakke med høvdingen på Vordal Mellem, - i dag en kulturbærer i Åsen der han legger ned verdifullt arbeid for museet og bygda. - Kåre la etter hvert merke til at möringen hadde vanskelig for å bøye seg og legge seg på brinken. Et glimt av leggene fortalte sitt. I tyskernes planer var nok allerede möringen på vei til Trandumskogen. Planen ble dessverre fullbyrdet.

Kåre Vordal
under krigen

Til slutt noen korte ord om de to innen Sipo som bestemte skjebnen til Kåre Vordal i 1943:

Otto Friedrich Weiss var ved kapitulasjonen SS-Hauptscharführer. Han ble født den 10.februar i 1900 i Alt-Marsau. Gift, ingen barn. Etter politiskolen var han ansatt i Schutzpolizei fra 1920 til 1934. Deretter gikk veien videre inn i NSDAP og Gestapo. Han kom til Norge i november 1942 og tjenestegjorde ved Kds i Trondheim. Etter ordre fra Flesch, skjøt han lærer Ole Kvernørød fra Singsås under arrestasjonen i februar 1945. For dette og grov tortur, ble han av Frostating dømt til 18 års tvangsarbeide, men Høyesterett nedsatte straffen til 9 år. Benådet høsten 1950 og utvist fra Norge.

Hermann Eduard Franz Dragass ble født den 11.mai 1891 i Dragas i Vest-Preussen, men bodde fast i Norge fra 1914. Trolig slo han seg ned i Gudbrandsdalen under det mer fornorskede navnet Dragås. Av yrke var han gartner. Han ble gift, skilt og gift igjen og hadde tre barn. Fra sommeren 1943 til 1945 var han tolk for Sipo Trondheim. Under anleggstiden i forbindelse med Tirpitz i Fættanfjorden, bodde han i Vuddudalen. Han skrev dårlig norsk, men var viktig i Sipo's planer, og var med på de fleste aksjoner, og har selv fortalt at han var tolk i forbindelse med omkring 1 200 forhør. Etter rettsaken dømte Frostating ham til døden for *"et overordentlig stort antall torturhandlinger og en råhet og brutalitet som man ikke skulle tro var mulig mellom siviliserte mennesker"*. Hermann Dragass ble også dømt for landssvik etter § 86. Rettsaken som startet 28.november 1946 ble sluttført den 23.desember samme året med avsigelsen av

Dragass

dødsdom. Søknad om benådning ble avslått i Statsråd den 9.juli 1948, - mer enn 18 måneder senere, og Dragass ble skutt på Kristiansten festning den 10.juli 1948 – for øvrig sammen med Julius Nielson, en av de mest fryktede og forhatte Sipo-folkene i Trondheim, med minst 5 drap på samvittigheten. Hermann Dragass fortalte under rettsaken at nevnte Nielson hadde en hund han kalte Per. Denne hadde blitt dressert til å bite fanger i strupen som Nielson ”snakket hardt til”. Hermann Dragass fortalte at når hunden merket at noen var redd, så bet den.

Kåre Vordal var heldig. Det å komme under arbeidskommando gjorde at han kom vekk fra Dragass. Gestapisten slapp å bli minnet om sine nederlag. Men han glemte nok aldri familien på Vordal – som ikke ville gi dette maktmenneske husly. Under rettsoppjøret etter krigen, stilte far og sønn Vordal i rettslokalet i Trondheim. Da Hermann Dragass ble ført inn i lokalet, og fikk se de to fra Vuddudalen – gikk det et rykk gjennom ham.